

HYVÄT EVÄÄT ELÄMÄÄN

-

Taloustaito-opas

Sisällysluettelo

Hei oppaan käyttäjä!	1
Case 1	2
Case 2	3
Sanakirja	4
Checklist - Raksita kun käyty läpi	5
Laskujen maksaminen ja verkkopankin käyttäminen	6
Kelan tuet	7
Toimeentulotuki	8
Budjetointi	9
Luottotiedot	10
Verokortti ja autoilun kustannukset	11
Ihan kaikki tarvitsevat joskus apua	12
Kauppalista	13
Budjettipohja	14
Kuukausittaiset pakolliset menot - checklist	15
Lähteet	16

Hei oppaan käyttäjä!

Itsenäistyminen on suuri elämänmuutos ja yksi sen tärkeimmistä rakennuspalikoista on ymmärrys ja osaaminen omaa taloutta kohtaan.

Toimiva talous rakentaa turvallisen arjen.

Opas on käytännönläheinen ja sisältää:

- Kaksi erilaista Case-tapausta
- Checklistit, jotka auttavat seuraamaan edistymistä
- Talouden eri teemoja
- Arjen suunnittelua helpottavia valmiita pohjia

Talousasiat voivat tuntua jännittäviltä, mutta yhdessä harjoittelemalla varmuus niitä kohtaan kasvaa.

Case 1

Tuisku on juuri täyttänyt 18-vuotta ja hän on muuttanut sijaishuoltoyksiköstä vuokra-asuntoon. Vuosia sääntöjen keskellä asumisen jälkeen vapaus tuntuu mahtavalta. Tuisku on tilannut verkkokaupoista itselleen uusia vaatteita sekä elektroniikkaa ja hän on valinnut maksutavaksi laskun. Tuntuu upealta, kun on niin aikuinen, että voi tilata asioita helposti laskulle, eikä niitä tarvitse maksaa heti.

Myöhemmin Tuisku tajuaa, että hänellä ei ole rahaa maksaa tilaamistaan tuotteista kertynyttä laskua. Hän jättää laskun huomiotta ja ajattelee asioiden hoituvan jotenkin. Hän ei myöskään huomioi myöhemmin tulevia laskuja, eikä tiedä niiden olevan maksumuistutuksia, joiden myötä velka kasvaa. Myöhemmin kirjeitä tulee lisää ja hän tajuaa, että saattaa olla pulassa, mutta ei uskalla hakea apua, koska tuntee epäonnistuneensa aikuisuudessa. Toisaalta hän ei edes tietäisi mihin olla yhteydessä.

Tuisku saa lopulta maksuhäiriömerkinnän, eli häneltä menevät luottotiedot. Tuisku kokee suurta häpeää tilanteestaan, eikä kehtaa kertoa siitä kenellekään. Tuisku uskoo olevansa tilanteessa, jossa hän tarvitsisi apua, mutta ei kehtaa pyytää sitä.

Tilanne oltaisiin voitu välttää taloudenhallinnan perustaidoilla.

Case 2

Misa on juuri täyttänyt 18-vuotta ja hän on itsenäistynyt sijaishuoltoyksiköstä ja muuttanut asumaan vuokra-asuntoon. Vapaus tuntuu upealta tiukkojen sääntöjen jälkeen, mutta Misa ymmärtää, että itsenäistyminen on tuonut hänelle paljon vastuuta ja se herättää hänessä hieman epävarmojakin tunteita.

Sijaishuoltoyksikössä asuessaan Misa on harjoitellut ohjaajan kanssa itsenäistymisen jälkeen tarvittavia taloustaitoja oppaan avulla ja tietää paljonko hänelle jää rahaa käytettäväksi pakollisten menojen jälkeen. Misa on tehnyt kuukauden budjetin budjettipohjaan ja laskenut kaiken niin, että Kelasta saadut tuet riittävät kattamaan kulut. Elämässä tapahtuu kuitenkin yllättävä käänne, kun sähkölasku on odotettua suurempi, eikä Misa ole varautunut tähän. Misa tarkistaa hänen tekemästä budjettipohjasta voisiko nipistää jostain menoista, mutta toteaa sen olevan hankalaa, sillä ylimääräistä rahaa ei ole käytettäväksi.

Misa ei hätäänny, sillä muistaa taloustaito-oppaan ansiosta miten hänen tulee toimia. Hän ottaa heti yhteyttä sähköyhtiöön ja pyytää laskulle lisää maksuaikaa. Misalla on enemmän aikaa varautua ylimääräiseen kuluun saatuaan uuden maksuaikataulun sähköyhtiöltä.

Misa huomaa, että elämässä tulee haastavia tilanteita, mutta ne ovat helpompia ylittää, kun niihin on varautunut ja niissä osaa toimia.

Sanakirja

Budjetointi – Tuloista ja menoista koostuva suunnitelma.

Eräpäivä – Päivä, milloin lasku pitää viimeistään maksaa.

Korko – Korvaus lainan antajalle siitä, että hän siirtää lainatun rahan saamisen tulevaisuuteen.

Luottotiedot – Mikäli laskua ei makseta maksumuistutuksista ja muista vaatimuksista huolimatta, johtaa se luottotietojen menettämiseen, eli luottotietoihin merkitään maksuhäiriömerkintä.

Maksumuistutus – Lähetetään, mikäli laskua ei olla maksettu eräpäivään mennessä, jonka lisäksi se toimii muistutuksena maksamattomasta laskusta.

Ohjaamo – Sieltä saa ohjausta ja neuvontaa monenlaisiin tilanteisiin, joten mikäli et tiedä mistä aloitat, ole yhteydessä ohjaamoon.

Osamaksu – Maksu maksetaan myyjälle ennalta sovituissa erissä. Summa on lainarahaa, joka usein kasvaa korkoa.

Pikavippi – Laina, jolla on yleensä lyhyt takaisinmaksuaika. Korot ja kulut ovat suuria, mikä voi johtaa helposti ylivelkaantumiseen.

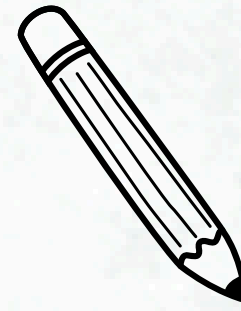
Talous- tai velkaneuvonta – Antaa neuvoja ja apua erilaisiin talousasioihin, kuten velkoihin tai budjettiin liittyen.

Viitenumero – Laskussa oleva numero, jonka avulla maksun saaja tietää, kuka on maksanut ja minkä laskun.

Verokortti – Etuutta tai palkkaa varten oleva asiakirja, joka kertoo, kuinka paljon veroprosentti on, eli kuinka monta prosenttia esimerkiksi palkasta täytyy maksaa veroja.

Checklist

Raksita kun käyty läpi

Laskujen maksaminen
ja verkkopankin käyttäminen

Kelan etuudet

Budjetointi

Maksuhäiriöt ja
luottotiedot

Verokortti ja
auton käyttökustannukset

Laskujen maksaminen ja verkkopankin käyttäminen

Huomioon otettavaa

- Voit maksaa laskun helposti verkkopankissa.
- Laskussa on eräpäivä mihin mennessä se tulee maksaa.
- Muista tarkistaa onko laskussa viitenumeroa ja käytä sitä maksaessa.

Vaiheittainen ohje verkkopankissa maksamiseen

- Kirjaudu sisään, valitse maksut ja uusi maksu
- Kirjoita maksun saajan tilinumero ja nimi
- Merkitse määräksi summa paljonko lasku kustantaa
- Merkitse eräpäiväksi laskun eräpäivä
- Merkitse viitenumero laskuun sille tarkoitettuun paikkaan
- Kun olet antanut kaikki laskuun tarvittavat tiedot voit painaa hyväksy ja siirrä vahvistamaan
- Tarkista tiedot oikeiksi ja voit vahvistaa maksun.

Maksu myöhässä

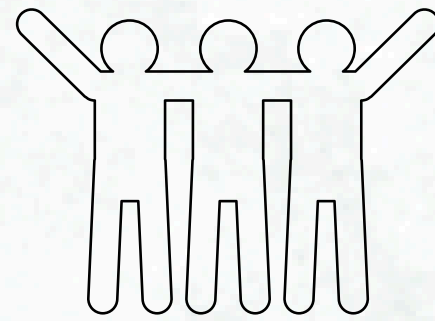
- Ole omaan pankkiisi yhteydessä tai yritykseen, jolle sinulle on velkaa.
- Älä jätä laskua maksamatta, sillä lasku kerryttää lisäkuluja ja sinun tulee maksaa lopulta myös ne alkuperäisen laskun lisäksi.

Harjoitus

Harjoitelkaa yhdessä laskun maksamista verkkopankissa.

Ladatkaa nuoren laitteelle pankin mobiilisovellus.

Kelan tuet

Tukien hakeminen

- Voit hakea tukia OmaKelasta, eli Kelan asiointipalvelusta.
- Muista laittaa hakemukseen tarvittavat liitteet, kuten vuokrasopimus. Tarkista jokaisen hakemuksen kohdalla erikseen mitä liitteitä juuri siihen hakemukseen täytyy liittää.

Tukien saamiseen liittyy velvoitteita

- Saadaksesi **opintotukea** sinun opintojesi tulee edetä.
- Kela seuraa opintojesi edistymistä.
- **Työttömyystukea** saadaksesi työnhaun tulee olla voimassa ja tarjottavia töitä tulee ottaa vastaan.

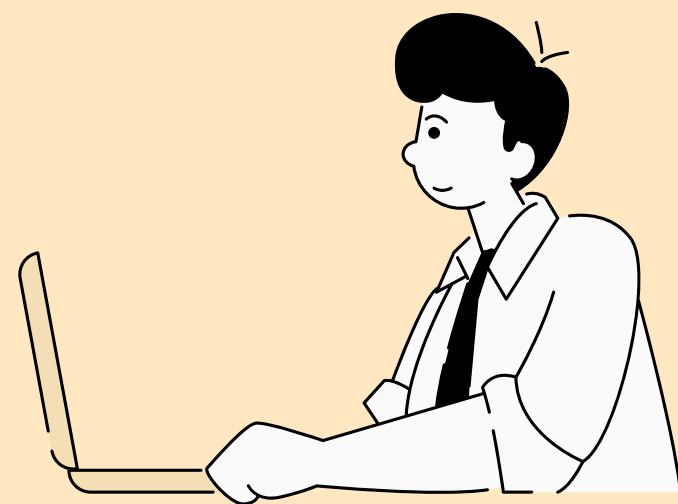
Kelan tukia itsenäistyvälle nuorelle

Seuraavalla sivulla käsitellään toimeentulotukea

Harjoitus

Tutustukaa Kelan sivuihin ja selvittäkää mitä tukia nuori saa itsenäistymisen jälkeen.

Toimeentulotuki

Voinko saada toimeentulotukea?

- Viimesijainen tuki, jota voit hakea vasta sen jälkeen, kun olet hakenut muita Kelan tukia, eivätkä rahat riitä silti kattamaan kaikkia **välttämättömiä** menojaasi.

Miten tulot ja mahdolliset säästöt vaikuttavat toimeentulotukeen?

- Kaikki tulosi ja varallisuutesi vaikuttavat siihen saatko toimeentulotukea.
- Lähes kaikki raha mitä sinun tilillesi tulee, vaikuttaa tuen määrään.
- Mikäli kaveri tai perheenjäsen laittavat tilillesi rahaa, myös se huomioidaan myönnettävän tuen määrässä.

Toimeentulotuessa on raja paljonko asumismenot saavat olla kuukaudessa

Täältä voit tarkistaa oman asuinpaikkasi enimmäisrajat

Toimeentulotuen perusosa

Täällä voit tutustua siihen, mitä tarkoittaa perusosa. Voit myös tarkistaa paljonko perusosa on ja mitä siihen kuuluu.

Budjetointi

Tulot ja menot

- Mistä tulosi koostuvat ja paljonko ne ovat kuukaudessa?
- Paljonko välttämättömät menosi ovat kuukaudessa?
- Menot täytyy aina miettiä tulojen mukaan, sillä enempää rahaa ei ole.

Säästämisen tärkeys

- Kun tiedät paljonko sinulla jää rahaa muuhun, laita edes pieni summa rahaa säästöön.
- Mikäli sinulla hajoaa esimerkiksi puhelin tai kodinkone, niin sinulla on rahaa ostaa uusi.
- Varautumatta summa on todella suuri kerralla maksettavaksi.

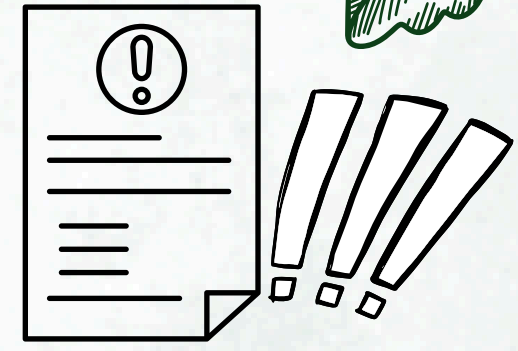
Ruokakulut

- Tee kauppaan kauppalista, sillä näin kaupassa käyminen on suunnitelmallisempaa ja pystyt miettimään budjettiasi etukäteen.
- Pienet kulutkin kasvavat suuriksi.
Mikäli yksi energiajuoma maksaa 2 € ja ostat sellaisen päivittäin, niin kuukausittain hinnaksi tulee 62 €.

Harjoitus

- Vähennä tuloistasi välttämättömät menosi. Näin saat itsellesi selville paljonko rahaa jää muuhun.
- Jaa summa neljällä. Saatte selville paljonko sinulla on viikossa rahaa käytettävissä ruokakuluihin.

Luottotiedot

Esimerkkejä miksi saatat menettää luottotietosi

- Mikäli et maksa laskujasi, siitä seuraa lopulta maksuhäiriömerkintä, eli menetät luottotietosi.
- Pikavippi on helpolta kuulostavaa rahaa, mutta niissä piilee korkeat korot ja kulut. Se johtaa nopeasti ylivelkaantumiseen.

Mihin kaikkeen luottotietojen menettäminen vaikuttaa?

Vaikuttaa hyvin moneen asiaan, kuten vuokra-asunnon saamiseen, vakuutuksien solmimiseen, puhelinliittymän avaamiseen ja uuden työpaikan saamiseen.

Apua on saatavilla, eli **älä jää yksin**

Takuusäätiön velkalinja ja Kysy rahasta-chat tarjoavat keskusteluapua taloushuolissa.

Harjoitus

Tutustukaa yhdessä millainen prosessi luottotietojen menettäminen on laskun saamisesta luottotietojen menettämiseen ja paljonko laskun summa kasvaa prosessin aikana.

Verokortti ja autoilun kustannukset

Verokortti

- Mikäli teet töitä, sinulla tulee olla verokortti.
- Huolehdi, että verokorttisi on asetettu oikea tuloraja.
- Mikäli tuloraja on liian pieni, saat mätkyjä, eli joudut maksamaan rahaa takaisin.
- Mikäli tuloraja on ollut liian korkea, saat palautuksia, eli saat rahaa takaisin.

QR-koodi verohallinnon sivuille

Auton omistaminen tuo paljon kustannuksia

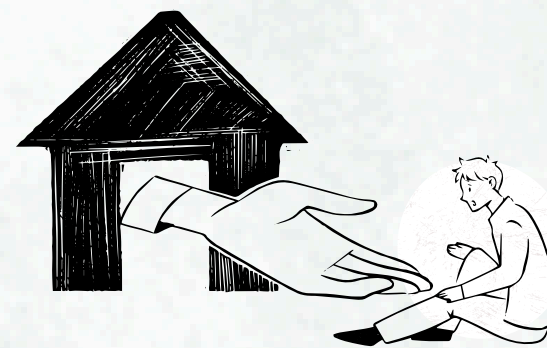
- **Ajokortti ja auto**
 - Vakuutukset ja verot
 - Polttoainekulut
 - Huollot
 - Korjaukset
 - Varaosat
 - Renkaat
 - Katsastus
- =
- Halvemmallekin autolle saattaa tulla kuukausittain kuluja noin 500 € edestä.

Harjoitus

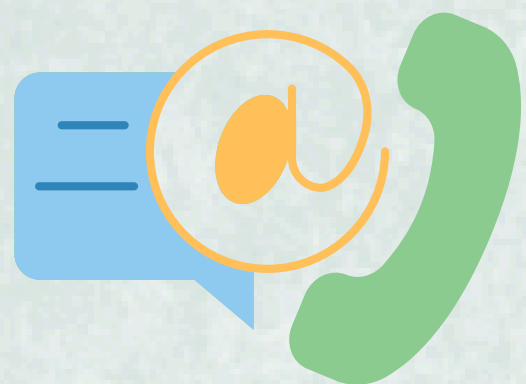
Laskekaa onko nuorella varaa auton ylläpitämiseen.

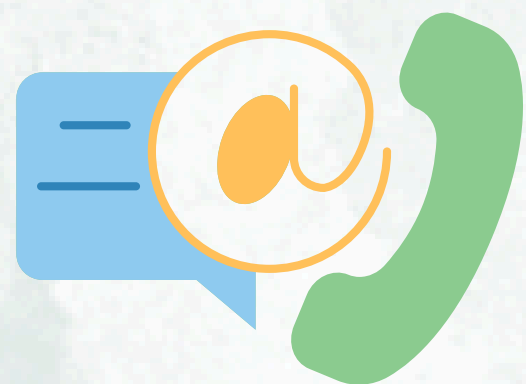
Ihan kaikki tarvitsevat joskus apua

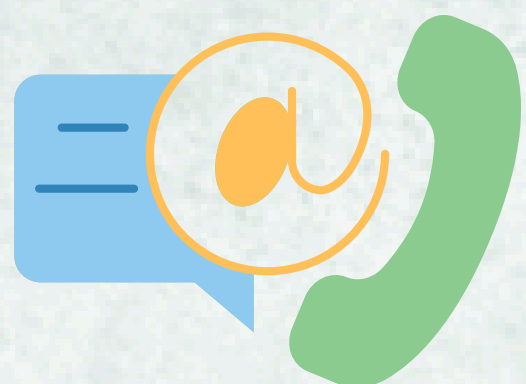
Tärkeitä yhteystietoja

☒ _____
☒ _____
☒ _____

☒ _____
☒ _____
☒ _____

☒ _____
☒ _____
☒ _____

☒ _____
☒ _____
☒ _____

Kelan
palvelunumeroita

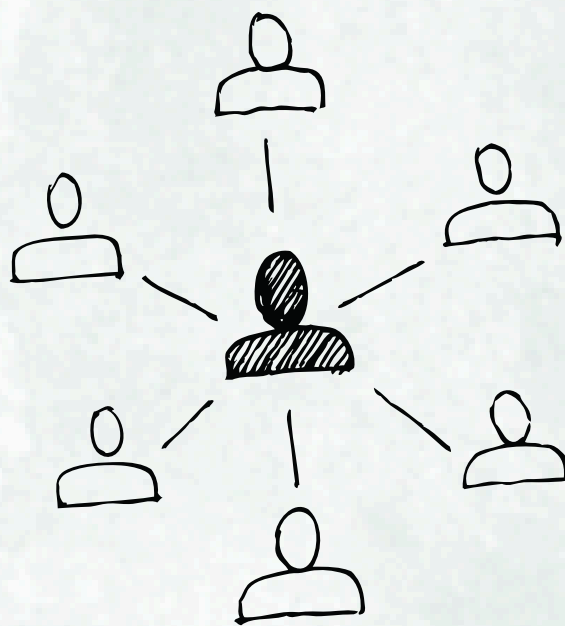
Ohjaamon
palvelut

Apua taloushuoliin
Mieli Ry:n sivuilta

Oman alueesi
talous- ja velkaneuvonnan
yhteystiedot

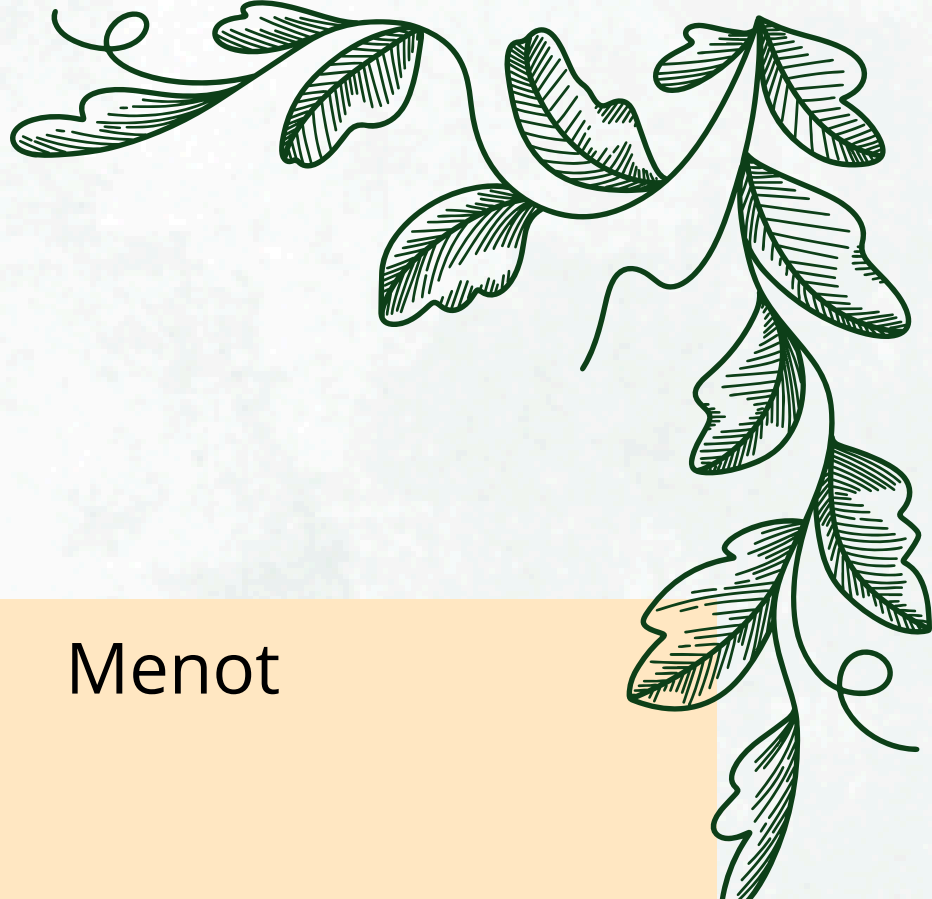

Ohjeita Kelan
hakemusten
tekemiseen

Kauppalista

Budjettipohja

Tulot

Menot

Paljonko tuloista jää rahaa jäljelle menojen jälkeen?

Jaa jäljelle jäävä raha
kuukauden
jokaiselle viikolle

Paljonko rahaa jää
käytettäväksi ruokaan per viikko?

Jääkö rahaa säästöön?

Kuukausittaiset menot - checklist

Vuokrakulut

Sähkölasku

Vesilasku

Puhelinlasku

Vakuutusmaksut

Lääkkeet

Harrastukset

Suoratoistopalvelut

Lähteet

- Asiakastieto. *Luottotiedot ja maksuhäiriöt - Mitä jos saan maksuhäiriön?*. Saatavissa: <https://www.asiakastieto.fi/omatieto/fi/luottotiedot> . Viitattu 10.2.2026.
- Boman, C. 2025. Viitenumero – näin käy, jos näppäilee sen väärin. Osuuspankki. Saatavissa: <https://www.op-media.fi/omat-rahajat/maksaminen/viitenumero-nain-kay-jos-nappailee-sen-vaarin/> . Viitattu 10.2.2026.
- Kela. *Soita Kelaan*. Saatavissa: <https://www.kela.fi/soita-kelaan> . Viitattu 7.2.2026.
- Kela. 2025. Opintojen edistyminen lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa. Saatavissa: <https://www.kela.fi/opintojen-edistyminen-toisella-asteella> . Viitattu 7.2.2026.
- Kela. 2026a. *Mihin menoihin voit saada toimeentulotukea?*
- Kela. 2026b. *Kelan tuet itsenäistyväälle nuorelle*. Saatavissa: <https://www.kela.fi/ilmoita-muutoksista-nuoret#toimeentulotuki-voi-auttaa-tietyissa-tilanteissa> . Viitattu 7.2.2026.
- Kela. 2026c. *Tulot ja varat vaikuttavat toimeentulotukeen*. Saatavissa: <https://www.kela.fi/toimeentulotuki-tulot-ja-varat#muut-tulot> . Viitattu 25.2.2026.
- Kela. 2026d. *Työttömyystuet*. Saatavissa: <https://www.kela.fi/tyottomyystuet#ansiopaivaraha>. Viitattu 7.2.2026.
- Kela. 2026e. *Hakemukset ja päätökset OmaKelassa*. Saatavissa: <https://www.kela.fi/omakela-hakemukset-ja-paatokset> . Viitattu 9.2.2026.
- Leino, E., Mäkilä, A. & Salmi, N. 2023. *Talouskasvatusopas*. Nuorten Akatemia. Saatavilla: <https://nuortenakatemia.fi/wp-content/uploads/2023/10/Talouskasvatusopas-2023-sivut.pdf> . Viitattu 10.2.2026.
- Martat. *Laskujen maksaminen*. Saatavissa: <https://www.martat.fi/omat-rahajat/taloudenhallinnan-perustaidot/laskut-on-maksettava/> . Viitattu 7.2.2026.
- Mieli Ry. 2025. *Miten selviytyä talousvaikeuksista?* Saatavissa: <https://mieli.fi/vaikeaelamantilanne/talousvaikeudet-ja-mielenterveys/miten-selviytya-talousvaikeuksista/> . Viitattu 7.2.2026.
- Oikeuspalveluvirasto. A. *Talous- ja velkaneuvonta*. Saatavissa: <https://www.oikeuspalveluvirasto.fi/talous-ja-velkaneuvonta/> . Viitattu 10.2.2026.
- Oikeuspalveluvirasto. B. *Talous ja velkaneuvonta. Asiointikanavat*. Saatavissa: <https://www.oikeuspalveluvirasto.fi/talous-ja-velkaneuvonta/palvelumme/asiointikanavat/> . Viitattu 7.2.2026.
- Oikeuspalveluvirasto. C. *Pikavipit*. Saatavissa: <https://www.oikeuspalveluvirasto.fi/talous-ja-velkaneuvonta/velkojen-jarjestely/pikavipit/> . Viitattu 10.2.2026.
- Ohjaamo. *Jos et tiedä mistä aloittaa, aloita Ohjaamosta!*. Saatavissa: <https://ohjaamot.fi/> . Viitattu 9.2.2026.
- Paavoseppä, M. 2023. *Mikä on korko ja mihin se liittyy?*. Osuuspankki. Saatavissa: <https://www.op-media.fi/talous/mika-on-korko-ja-mihin-se-liittyy/> . Viitattu 25.2.2026.
- Rajala, T. 2023. *Oletko koskaan laskenut mitä autolla ajaminen oikeasti maksaa?*. Osuuspankki. Saatavissa: <https://www.op-media.fi/omat-rahajat/oletko-koskaan-laskenut-mita-autolla-ajaminen-oikeasti-maksaa/> . Viitattu 7.2.2026.
- S-Pankki. *Miten maksan laskuja verkkopankissa?* Saatavissa: <https://www.s-pankki.fi/fi/asiakaspalvelu/ukk/miten-maksan-laskuja-verkkopankissa/> . Viitattu 7.2.2026.
- Takuusäätiö. A. *Budjetointi – omien tulojen ja menojen seuranta ja suunnittelu*. Saatavissa: <https://www.takuusaatio.fi/hallitserahojasi/omien-tulojen-ja-menojen-seuranta/> . Viitattu 7.2.2026.
- Takuusäätiö. B. *Maksuhäiriömerkinnän seuraukset*. Saatavissa: <https://www.takuusaatio.fi/selviydy-veloistasi/maksuhairiomerkinna/maksuhairiomerkinna-seuraukset/> . Viitattu 7.2.2026.
- Takuusäätiö. C. *Neuvonta Velkalinjalla ja Kysy rahasta -chatissa*. Saatavissa: <https://www.takuusaatio.fi/palvelut-ja-materiaalit/velkalinja-ja-kysy-rahasta-chat/> . Viitattu 7.2.2026.
- Verohallinto. *Verokortti*. Saatavissa: <https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/verokortti-ja-veroilmoitus/verokortti/> . Viitattu 7.2.2026.